

■ ДИСКУСІЇ

УДК: 330.142:631.1.016

СТИМУЛЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА Й СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: РОЛЬ СОЦІАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ©

Г.Ф. МАЗУР,
кандидат економічних наук,
доцент, здобувач,
Національний науковий центр
"Інститут аграрної економіки"
(м. Київ)

Розкрито теоретичні аспекти і методичні положення визначення сутності соціального капіталу та обґрунтування його ролі у забезпеченні стимулювання ефективного розвитку аграрного виробництва. Здійснено аналіз концепцій визначення сутності поняття «соціальний капітал», охарактеризовано його функції та значення як суспільного інституту, який узгоджує інтереси економічних агентів в інституційній системі господарського обміну. Доведено відповідність соціального капіталу критеріальній оцінці механізму щодо його інституційних проєкцій на процеси формування, використання й інституціоналізації стимулів ефективного господарювання в аграрній виробничій системі, у розвитку сільських територій.

Ключові слова: соціальний капітал, аграрне виробництво, інституції, стимулювання, ефективність.

Рис. 1. Літ. 8.

Постановка проблеми. Розвиток агропромислового комплексу і зокрема його виробничої системи у своїй ефективності залежний від впливу не тільки стимуляційних механізмів матеріально-фінансового характеру, а й від соціальних факторів та детермінант. В теоретичному плані зазвичай наука розглядає традиційні аспекти даного питання, пов'язані з розвитком соціальної сфери, рівнем оплати праці, побутовою облаштованістю сільських територій тощо. Ми ж звернемо увагу дослідницького пошуку на нетипові концепції соціальних механізмів стимулювання й відповідних їхній структурі детермінант, серед яких соціальний капітал – інституційна система колективного стимулювання економічних суб'єктів, шляхом безпосередньої їх участі у заданому процесі. Також соціальний капітал – це суспільний інститут, формування і функціонування якого в економічній системі координат наслідують акти взаємодії індивідів, економічних агентів, у тому числі в процесі стимулювання їх економічної активності, аграрне виробництво – не виняток. Його соціальна природа беззаперечна, а стимуляційний ефект є наслідком мотивації колективної дії представників соціуму на ефекти вирішення господарських проблем зокрема. І незважаючи на те, що така постановка проблеми

© Г.Ф. МАЗУР, 2016

відповідає соціологічному контуру, економічні аспекти також мають місце, на що ми й звернемо увагу, розглядаючи питання стимулювання ефективності аграрного виробництва, а також сталого розвитку сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціальний капітал як об'єкт дослідження, категорія соціально-економічного плану, стимул розвитку суспільних процесів представлений в наукових напрацюваннях П. Бурдьє, Р. Патнема, Ф. Фукуями [1], Ч. Тейлора, Дж. Коулмана [2], а як інститут сприяння розвитку аграрного виробництва й фактор забезпечення сталого розвитку сільських територій, у працях М. Маліка [3], М. Кропивка [3], О. Булавки [3], О. Шпикуляка [4, 5, 6], Ю. Лопатинського [7], В. Радаєва [8] та ін. Ми ж долучаємося до когорти відомих вчених зі своїми пропозиціями, ставлячи на порядок денний аспекти ролі соціального капіталу у стимулюванні ефективного розвитку аграрного виробництва, адже ця проблема якраз на порядку денному.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є розкриття теоретико-методологічних засад і практичних положень становлення соціального капіталу як інституційного конструкту формування мотивації ефективного аграрного виробництва та сталого розвитку сільських територій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конструкційна схема соціально-господарського поступу інституційних утворень виробничого спрямування і територіально-поселенських утворень села, у своєму упорядкуванні інституцій та інститутів, цілком залежна від соціального капіталу. Це зумовлено тим, що соціальний капітал є сукупністю традицій, суспільних норм, рівня довіри, які всезагально впливають на ефекти господарського обміну, утворювані реалізацією мотивацій індивіда. Сьогодні на даний аспект історико - економічного поступу в сільському секторі увагу звертають мало, але дана проблематика лежить на поверхні й виражена сукупністю деструктивів соціального порядку. Причина у тому, що зараз основними є проблеми економічного характеру (ціноутворення, прибутковості, перерозподілу виробничо-ринкових витрат тощо), а соціальний складник, в силу об'єктивної ієрархії потреб, залишився поза увагою. Саме тому питання соціального капіталу є актуальним, значною мірою навіть інноваційним у конструкційно-наслідковій формі свого вирішення, як для науки, так і для практики агросоціального розвитку.

Піднята нами проблема з одного боку відносно нова і специфічна, а з іншого – багатоаспектна й багатопланова. Дослідницький процес щодо наукового означення сутності та функціональних ознак соціального капіталу традиційно поділяється на концептуально-теоретичний (еволюція теоретичних положень, концепції визначень) і аналітико - пропозиційний (емпіричні оцінки розвитку відносин учасників формування та носіїв соціального капіталу). В заданому ракурсі слід виділити фундаторів теорії соціального капіталу, а також послідовників сучасності, у тому числі в ареалі розвитку аграрного підприємництва, його інституціоналізації у контексті сталості сільських територій.

Далі розглянемо концептуально-сутнісні характеристики соціального капіталу як однієї з головних детермінант стимулювання, інституційної системи, яку цілком до снаги розглядати, позиціонуючи його як специфічний механізм стимулятивних взаємодій комплексного характеру. Соціальний капітал – механізм соціальних взаємодій ідеологічного, звичаєвого, організаційно-господарського характеру.

Дослідницький конструкт соціального капіталу є міждисциплінарним, адже зачіпає не лише соціальні, а й економічні, політичні, психологічні аспекти стимулювання, які стосовно предмета і об'єкта нашого наукового пошуку позиціонуються у контексті формування інституційних умов мотивації господарсько-трудова діяльності. Соціальний капітал є ареалом інституціоналізації нетрадиційних для економічної науки концепцій розгляду механізмів стимулювання ринкових трансакцій, які виокремлюють нематеріальні активи суспільства та задоволення потреб економічних агентів.

Концепція соціального капіталу бере свій початок з напрацювань професора Р. Патнема, який, досліджуючи дане явище, пропагував його як системне утворення, складниками якого є такі специфічні інституційні функції індивідів-працівників, а також їх організацій: громадські погляди, суспільні норми, колективна свідомість і мотивація, рівень довіри й колективної координації поведінки індивідів у певному інституційному середовищі, взаємодії інститутів на тлі означення національних традицій. Таким чином, наукова ідентифікація сутнісно-функціональних ознак соціального капіталу започаткована працями Р. Патнема, Ф. Фукуями, Ч. Тейлора, які методологічно зпозиціонували його як соціально-економічний інститут, рольові характеристики якого базуються на таких фундаментальних аспектах людської суспільної й зокрема ринкової поведінки як: взаємна довіра, толерантність, доброзичливість, економічна відповідальність, солідарність, взаємна консолідація ресурсів і дій задля досягнення індивідуальної, підприємницької, суспільної мети. Вони запропонували й довели правильність гіпотези про те, що соціальний капітал є сконструйований самими людьми – учасниками соціально-економічного процесу, механізм забезпечення узгодження інтересів в межах вибудованої моделі держави, ринку, організації, підприємницького середовища. Рівень розвитку соціального капіталу унормовує ефекти позиціонування громадянського суспільства як головного орієнтиру в сучасній моделі наслідування інституцій та інститутів передових суспільних формацій, до якої прагне кожна країна і це, на нашу думку, не парадокс, а об'єктивна реальність. Також соціальний капітал у своєму розвитку імплементує у практику базисний порядок реалізації суспільного договору в усіх сферах життя як у формальній, та і неформальній площині. Він «виховує» економічних і соціальних агентів певного типу, які унормовують спродуковані суспільством механізми створення і перерозподілу благ, що прямо відноситься до аграрного виробництва й сільських територій зокрема.

Інтерпретації сутності і функціональних ознак соціального капіталу як механізму стимулювання є багатоаспектними, ми ж пропагуємо інституційну природу. Також вважається, що соціальний капітал є вищою формою капіталу і тут слід погодитись, по аналогії теорії мотивації людської поведінки, що соціальні потреби інституціоналізуються лише після задоволення першорядних проблем (їжа, одяг тощо). Як нами вже зазначалося, соціальний капітал наслідує міждисциплінарність – його феномен утвердився завдяки дослідженням економістів, соціологів, управлінців, але все ж таки його функціональна природа механістична. Також соціальний капітал – це, по суті, спільна діяльність, вмотивована на результат, утвердження якого відбувається через структуру соціальних стосунків індивідів.

Елементами механізму стимулювання, ідентифікованого за концепцією соціального капіталу є інформація, ідеї, ділові можливості, фінансовий капітал, влада і вплив, емоційна підтримка, репутація, довіра, співпраця [7, с. 57]. Згаданий механізм мотивує учасників ринкового обміну через соціальні мережі, соціальні норми, координаційні структури, кооперацію, соціальне партнерство, професійні та міжпрофесійні об'єднання, структуру державно-приватного партнерства, кооперативи, кластерні форми виробничо-трудова діяльності. Результатом такої мотивації може бути взаємна вигода, матеріалізована в різномірних ефектах господарського обміну (наприклад, в аграрному виробництві – рівень урожайності культур і продуктивності тварин; валова продукція з розрахунку на одиницю площі; обсяг доходу тощо). Об'єктивно прийнятним є той факт, що теоретично-неупередженим буде наш авторський висновок: соціальний капітал як механізм стимулювання, упорядковує організаційну структуру господарської системи, сприяє активному розвитку і диверсифікації бізнесу, забезпечуючи ефективність ринку. У цьому й полягає економічна складова соціального капіталу, але все ж таки його феномен, у контексті стимулятивності відносно ринкових факторів, розглядаємо як структуровану систему зв'язків з передачі сигналів ринку. Якість соціального капіталу зумовлює ефекти групової взаємодії в кооперуванні, спільній діяльності, кластерних структурах, змінюючи при цьому динаміку транзакційних витрат, що вельми важливо й сприяє зросту конкурентоспроможності, сталості.

Соціальний капітал є продукт соціальних взаємодій, здійснюваних у тому числі у процесі здійснення господарського обміну. Такий наш висновок витікає з того, що людина - по суті своїй істота економічна, особливо в умовах сучасної всеосяжності ринку, який через балансування попиту-пропозиції визначає необхідність вартісного опосередкування поведінкових ефектів, що проявляється перш за все в інноваціях та підприємстві. На даному парадоксі «замикаються» і сутнісно-рольові характеристики соціального капіталу як інституту, який при цьому не «полишає» своєї міждисциплінарності.

Наслідкова база позиціонування соціального капіталу, а отже його мотиваційні конструкти розглядається нами через зв'язки, які демонструють логіку поведінки учасників мотиваційного механізму у контексті:

1. поєднання зусиль, мотивів, бажань досягнення сконструйованого стимулами результату;
2. групової взаємодії на базі усвідомлених зв'язків задля ефективного прикладання праці, ресурсів та інтелекту;
3. корпоративізації – поєднання індивідуального інтересу з корпоративним (колективним) через посередництво бажань набуття матеріальних активів.

Хотілося б також зазначити, що функціональність механізмів стимулювання, перш за все соціального порядку, напряду залежить від якості соціального капіталу. Якість соціального капіталу формують суспільні, ринкові та державні інститути, зокрема базисного порядку – інститут влади, праці, вартості, управління, які визначають поведінку – ставлення суб'єктів господарського обміну (підприємців, працівників, споживачів) один до одного й до проявів різного роду примусу.

Інституційна природа соціального капіталу беззаперечна, тому міждисциплінарний синтез, як найбільш прогресивний інструментарій дослідження сучасних соціально-економічних систем, включаючи моделі соціального капіталу зпозиціонований у трактаціях цього поняття, адже така необхідність підтверджена

багатьма науковцями. Особливо «продуктивним» цей конструкт вбачається нами стосовно означення соціального капіталу як головної детермінанти, механізму стимулювання ефективності виробничих систем. Аналітичні інструменти соціального капіталу (системи, механізму, соціального конструкту ринкових взаємодій), на переконання В. Радаєва [8, с. 7], необхідно поєднувати з такими його базовими складовими як: структура соціальних активів, інституційних умов, правил, норм, традицій, з чим ми погоджуємось, хоч і розглядаємо їх як стимули формального і неформального характеру, дія яких унормована державою, ринком, соціумом й безперечно господарськими структурами. З цього приводу, у контексті розуміння соціального капіталу як механізму стимулювання господарських взаємодій розглянемо його інституційні проєкції на суб'єктів-учасників стимуляційних взаємодій, виходячи з можливих ефектів, які можуть виникати, а також є безперечно вмотивованими (рис. 1).

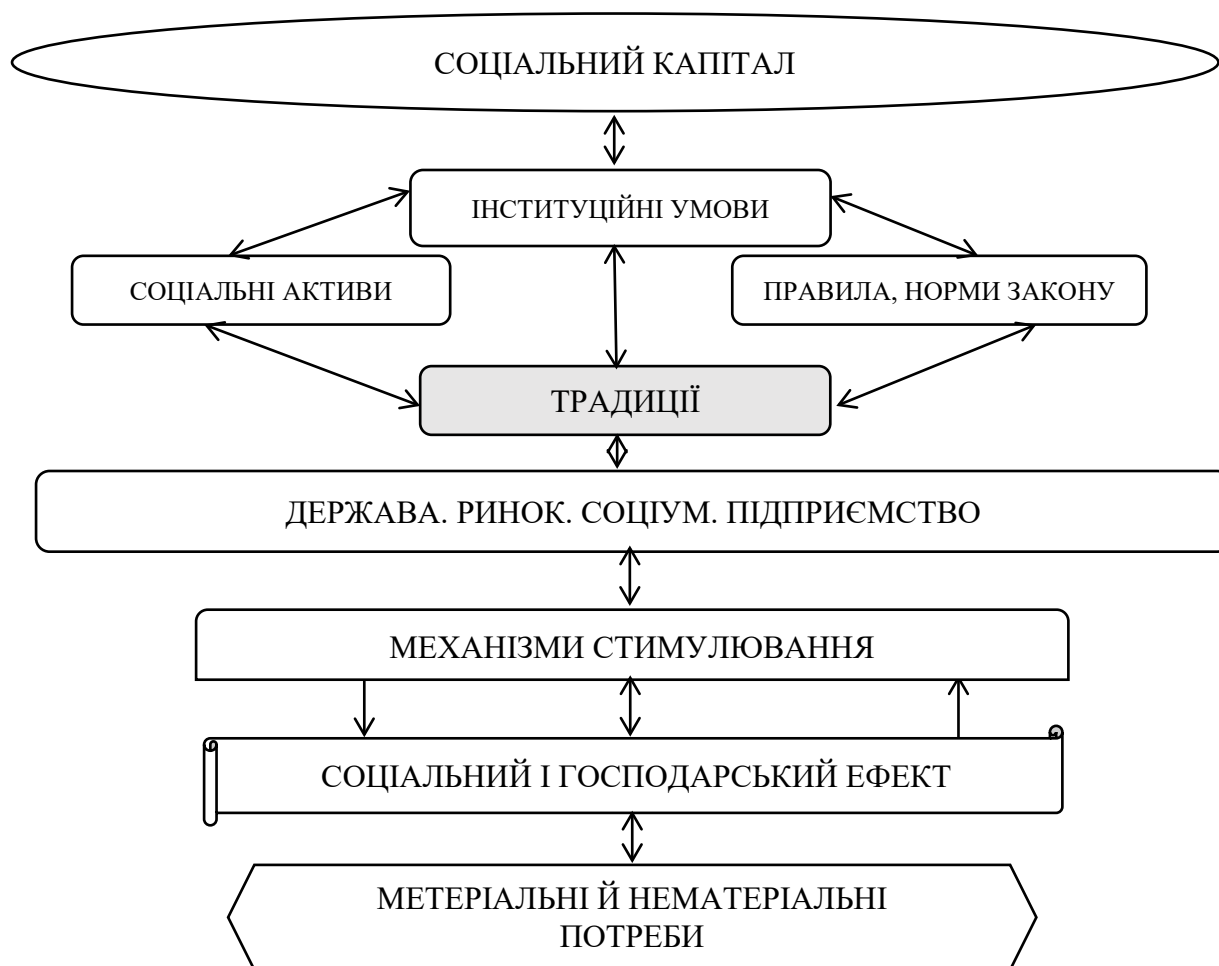

Рис. 1. Інституційні проєкції соціального капіталу у механізмі стимулювання економіко-господарських взаємодій*

*Сформовано автором на основі опрацьованої літератури

Також слід зазначити, що окремі автори, зокрема Дж. Коулман [2], розглядають соціальний капітал як певний тип ресурсу, який, на наше переконання, інституціалізується в мотиваційну систему через суспільні норми, традиційні для соціуму інформаційні ресурси, соціальні структури макро-, мезо- і мікрорівня. На

практиці й зокрема у формуванні мотиваційного середовища, механізмів стимулювання господарського обміну, соціальний капітал зреалізовує мотиваційні ефекти через взаємну довіру, взаємодопомогу, міжособистісні відносини, очікування індивідів, соціальні норми.

Це по суті вищий рівень мотиваційного поля, який ідентифікується оцінками нематеріальних складників, що притаманні суспільству інноваційно-інтелектуального типу, у якому соціальні мережі перерозподілу інформації є відносно сталими, а рівень довіри відносно високий. Тому вважаємо рівень довіри головним мотиватором поведінки економічних агентів, від якої залежить бажання будувати економіко-трудова відносини у певному інституційному середовищі. По суті, соціальний капітал інституційно унормовує соціальні мотиви, які зазвичай матеріалізуються в конструкції задоволення потреб, що проявляється в кооперації, громадських і професійних об'єднаннях.

Світова наука і практика довели, що соціальний капітал дає можливість формувати ефективні організаційні структури формального й неформального змісту. Ці структури найбільш успішні у становленні структурованого індивідуальними мотивами інституційного середовища у формі об'єднаних інституцій, які консолідують ресурси задля реалізації мотивацій індивідів через колективну модель господарювання. Причиною цього є те, що соціальний капітал – це мотиватор статусних аспектів взаємодопомоги, яка зокрема в конкурентному ринковому середовищі необхідна економічним агентам, які не мають достатніх власних ресурсів для конструювання достатніх «підстав» конкурентоспроможності. Структура соціального капіталу ідентифікована індивідуальними, колективними й об'єднаними мотивами, які у проявах своєї значимості забезпечують учасників ринкового обміну від непродуктивних трансакцій, завдяки підвищенню їх поінформованості про ситуації цінового, інфраструктурного, внутрігосподарського й соціального характеру. Отримуючи можливість оперативного набуття необхідної інформації про конкурентні умови ринкових взаємодій, економічні агенти вмотивовують себе на досягнення певних цілей, сконструйованих ними самими і соціально-ринковим середовищем. Згаданий механізм окрім матеріального діє на межі підсвідомого, тому його важелі впливу часто знаходяться за межами традиційних конструкцій, інституціоналізуючись у ринкових структурах об'єднаного спрямування. Разом з цим окремі дослідники розглядають індивідуальний і колективний соціальний капітал, й таке розмежування його конструкцій цілком правомірне, унормоване природою життєдіяльності суспільства, індивіда, а також господарського процесу. Зокрема такої думки дотримується О.Г. Шпикуляк [4-6], який розглядає дане поняття й організаційне утворення як структуровану за індивідуальними, колективними ознаками сукупність мотивацій, детермінованих традиціями, нормами, інституційними передумовами соціально-економічних взаємодій, спрямованих на досягнення відповідних ефектів. На наше переконання, з точки зору необхідності ідентифікації соціального капіталу у статусі механізму, він позиціонує бажання кожного його носія набути результат, тому спонукає до пошуку компромісів у нелегкій конкурентній боротьбі за ресурси, ринки, споживача і доходи. Тому так чи інакше мотиваційна дія соціального капіталу обов'язково переходить в економічну площину, адже більшість потреб його носіїв наслідують матеріальну конституцію.

Задані теоретичні узагальнення й авторські бачення сутності функціональних ознак соціального капіталу як мотиваційного механізму дають підстави для припущення, що він є магістральним пріоритетом у розвитку громадянського суспільства, а також підґрунтям для становлення реально ринкового середовища.

Якість соціального капіталу наслідує господарсько-соціальну ефективність, моделі активізації процесів інновації сфер виробництва, схеми перерозподілу енергії колективних дій, які об'єктивно перетворюються в мотиви, генерують різнопорядкову ефективність.

Проте, соціальний капітал, зокрема його концепція, як зазначив фундатор цієї теорії Ф. Фукуяма [1], має певні недоліки, одним з яких є відсутність сталого узгодженого розуміння конструкції емпірично-аналітичних аспектів його вимірювання, а також узгоджених в науковому світі індикаторів ідентифікації ефектів, зумовлених наслідками соціально-господарських взаємодій [1]. Стимулювання у контексті соціального капіталу здійснюється на макрорівні і таким чином інституціоналізується в систему господарських взаємодій, регульованих матеріальними факторами. У даному механізмі стимулювання, як показують теоретичні конструкції даної концепції, а також практичні аспекти господарського обміну, вирішальну роль відіграють соціальні групи і територіальні громади, які є носіями соціального капіталу.

Інституційна конструкція соціального капіталу складна, проте дана проблема не нова, досліджувана багатьма науковцями, у тому числі в агросільсько-територіальному сегменті. Тому ми намагаємось здійснити свій вклад, не претендуючи на істинність і остаточність суджень, але вважаємо при цьому, що цей захід є важливим та необхідним в науково-практичному ракурсі.

Соціальний капітал в системі детермінант стимулювання економічних відносин, незалежно від їх типологічної характеристики, позиціонується як особливий засіб упорядкування мотивів, зокрема соціо-психологічного плану. У цьому, як ми вже зазначали, його міждисциплінарність, яка вбудовує національні інститути в існуючу систему господарсько-економічного обміну, спонукаючи ринкових агентів до певних дій. Також зазначимо, що соціальний капітал за своєю якістю, а значить за мотиваційною спроможністю, залежний від інтелектуального рівня його послів, тому чим вищий рівень інтелекту суспільства, тим більшу значимість в мотиваційному плані наслідує соціальний капітал. В теорії досліджуваного питання ми бачимо методологічну інтерпретативність, зокрема з огляду на необхідність адаптації концепції соціального капіталу через інституціональну теорію. Такий підхід чітко підпадає під модель трактацій соціально-економічних явищ в науці в традиціях постнеокласицизму, які довели ефективність дослідницьких програм міждисциплінарного типу. Позитив у певному зрощенні теоретичних і експериментальних досліджень, прикладних та фундаментальних знань. Саме на межі міждисциплінарності можна віднайти новизну, зокрема в економічній науці.

В теоретичному плані як контекст означення методології наукового дискурсу, щодо місця і ролі соціального капіталу в інституційній конструкції агрогосподарського процесу, звернемо увагу на теоретичний концепт його взаємозв'язку зокрема з підприємницькою діяльністю, аграрним виробництвом, адже це головний ареал дії механізмів стимулювання. Ідеологія наукового пошуку, аналізу теорій гласить, що аграрне підприємництво як складна, всеохоплююча система імплементується у практику ринкового процесу шляхом інституціоналізації економічних, соціальних і виробничих факторів. Як уже зазначено вище, соціальний капітал є особливим, міждисциплінарним в теорії і міжагентським у практиці інституційним конструктом формування мотивації аграрного виробництва та сталого розвитку сільських територій зокрема. Таким чином, з цього приводу можна констатувати необхідність застосування надзвичайно широкої аналітичної бази для оцінки цього соціально-економічного явища. Проте, це не зовсім так, в даному випадку, для найбільш якісної ідентифікації економічних показників

соціального капіталу, слід звернути увагу на об'єднуючий інститут його формування. Таким інститутом є кооперація, адже лише вона найбільшою мірою консолідує соціальні ролі особистості як у виробництві, так і у соціумі, зреалізовуючи таким чином природу соціального капіталу на практиці в аспекті підприємництва, аграрного виробництва й сталого розвитку сільських територій. Разом з цим, це не єдина форма організації господарської діяльності, на базі якої слід досліджувати соціальний капітал, усі інші форми також унормовані інституційним конструктом соціального капіталу, проте багато що залежить від традицій, норм, умов у тому числі й щодо села, сільських територій.

Історично так склалося, що тривалий період української аграрної дійсності підприємства, село та сільські території, розвивалися в умовах всеохоплюючого колективізму. Періодизацію можна структурувати по-різному, але тут має місце діаметрально-протилежний інституційний «світ» соціального капіталу. Тому й мотиваційний прояв чинників соціального капіталу, щодо підприємництва і сільсько-територіальних утворень різний. В доринковий період (до 1990-1991 р.) домінував колективно-суспільний соціальний капітал, а починаючи з 1999 року, після запровадження у практику норм закону, які дозволили створити на базі КСП структури різних, рівноправних за значимістю на ринку, форм господарювання, почалося упровадження певним чином урізаної (земля не стала товаром) приватної моделі.

Висновки. Соціальний капітал є однією із системоутворювальних, найбільш конструктивних детермінант стимулювання аграрного виробництва, відіграє вагомую роль як інституційний конструкт позиціонування мотивацій господарської діяльності економічних агентів, який враховує традиції, норми поведінки. Його стимуляційна спрямованість полягає у конструюванні такого інституційного середовища, яке формуватиме загальноекономічні ефекти господарського обміну, зорієнтовані зокрема на задоволення потреб соціуму.

Мотиваційні «завдання» соціального капіталу у своєму втіленні формують певний інституціональний порядок, структуровану систему стимулів і противаг, які однозначно слід розглядати як складний всеохоплюючий механізм, що в предметно-об'єктній системі нашого дослідження займає належне місце. До того ж механізм стимулювання у ракурсі розбудови соціального капіталу, спирається на еволюційну динаміку господарського буття. Насамкінець необхідно зауважити, що соціальний капітал по суті є механізмом саморегулювання ринку, який у своїй основі виконує функцію стимулювання. Така позиція цілком актуальна, адже конструювання соціального капіталу відбувається в межах взаємовідносин ринкових факторів, кожен з яких вмотивований на задоволення певних потреб.

Список використаних джерел

1. Fukuyama, F. Social capital and civil society. International Monetary Fund. October 1, 1999. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/fukuyama.htm>
2. Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий / Дж.Коулман. – Общественные науки и современность, №3, 2001. – с. 121-139.
3. Соціально-економічні засади розвитку сільських територій (економіка, підприємництво і менеджмент): монографія / [Малік М.Й., Кропивко М.Ф., Булавка О.Г. та ін.]; за ред. М.Й. Маліка – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 642 с.
4. Шпикуляк О.Г. Категорія соціального капіталу в економічній теорії / О.Г. Шпикуляк // Наук. метод. журнал. Вісник Сумського національного аграрного університету. Випуск 3-4 (20-21). – 2006. – С. 321-323.

5. Шпикуляк О.Г. Інституціональні основи формування соціального капіталу на селі / О.Г. Шпикуляк // Након.практ.збірник. Продуктивність агропромислового виробництва: Наук. практ. зб. № 4 / НДІ "Укראгропродуктивність". – К.: 2006. – С. 139-151.
6. Шпикуляк О.Г. Мотивація формування людського та соціального капіталу в аграрній сфері / О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – № 10. – 2006. – С. 135-141.
7. Лопатинський Ю.М. та ін. Національні та регіональні складові функціонування підприємств : Монографія / За ред. Ю.М. Лопатинського. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 304 с.
8. Радаев В.В. Понятие капитала, формы капиталов и их конвертация // В.В. Радаев Общественные науки и современность. – 2003. - №2. – С. 5-16.

Список використаних джерел в транслітерації / References

1. Fukuyama, F. Social capital and civil society. International Monetary Fund. October 1, 1999. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu do statii: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/seminar/1999/reforms/fukuyama.htm>
2. Koulman Dzh. Kapital social'nyj i chelovecheskij / Dzh.Koulman. – Obshchestvennye nauki i sovremennost', №3, 2001. – s. 121-139.
3. Sotsial'no-ekonomichni zasady rozvytku sil's'kykh terytoriy (ekonomika, pidpryyemnytstvo i menedzhment): monohrafiya / [Malik M.Y., Kropyvko M.F., Bulavka O.H. ta in.]; za red. M.Y. Malika – K.: NNTs IAE, 2012. – 642 s.
4. Shpykulyak O.H. Katehoriya sotsial'noho kapitalu v ekonomichniy teorii / O.H. Shpykulyak // Nauk. metod. zhurnal. Visnyk Sums'koho natsional'noho ahrarnoho universytetu. Vypusk 3-4 (20-21). – 2006. – S. 321-323.
5. Shpykulyak O.H. Instytutsional'ni osnovy formuvannya sotsial'noho kapitalu na seli / O.H. Shpykulyak // Nakov.prakt.zbirnyk. Produktivnist' ahropromyslovoho vyrobnytstva: Nauk. prakt. zb. # 4 / NDI "Ukrahroproduktivnist'". – K.: 2006. – S. 139-151.
6. Shpykulyak O.H. Motyvatsiya formuvannya lyuds'koho ta sotsial'noho kapitalu v ahrarniy sferi / O.H. Shpykulyak // Ekonomika APK. – # 10. – 2006. – S. 135-141.
7. Lopatyns'ky Yu.M. ta in. Natsional'ni ta rehional'ni skladovi funktsionuvannya pidpryyemstv : Monohrafiya / Za red. Yu.M. Lopatyns'koho. – Chernivtsi : Chernivets'kyy nats. un-t, 2011. – 304 s.
8. Radaev V.V. Ponyatie kapitala, formy kapitalov i ih konvertatsiya // V.V. Radaev Obshchestvennye nauki i sovremennost'. – 2003. - №2. – S. 5-16.

ANNOTATION

STIMULATION OF EFFECTIVE AGRICULTURAL PRODUCTION AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS: THE ROLE OF SOCIAL CAPITAL

*MAZUR Hennadii, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor, researcher,
National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics"
(Kyiv)*

The theoretical and methodological aspects of the definition of the essence of social capital and foundation of its role in ensuring effective stimulation of agricultural production are examined. The analysis of concepts of the definition of the essence of the concept of "social capital" is carried out, its function and importance as a social institution that coordinates the interests of economic agents in the institutional system of

economic exchange are characterized. Accordance of the social capital to criteria evaluation mechanism regarding its institutional projections on the development, use and institutionalization of effective management incentives in the agricultural production system in the development of rural areas is proved.

Key words: social capital, agricultural production, institutions, incentives, efficiency.

Fig. 1. Lit. 8.

**АННОТАЦИЯ
СТИМУЛИРОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОГО АГРАРНОГО
ПРОИЗВОДСТВА И УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКИХ
ТЕРРИТОРИЙ: РОЛЬ СОЦИАЛЬНОГО КАПИТАЛА**

*МАЗУР Геннадий Федорович,
кандидат экономических наук, доцент, соискатель,
Национальный научный центр
"Институт аграрной экономики"
(г. Киев)*

Раскрыты теоретические аспекты и методические положения определения сущности социального капитала и обоснования его роли в обеспечении стимулирования эффективного развития аграрного производства. Осуществлен анализ концепций определения сущности понятия «социальный капитал», дана характеристика его функций и значения как общественного института, который согласовывает интересы экономических агентов в институциональной системе хозяйственного обмена. Доказано соответствие социального капитала критериальной оценке механизма относительно его институциональных проекций на процессы формирования, использования и институционализации стимулов эффективного хозяйствования в аграрной производственной системе, в развитии сельских территорий.

Ключевые слова: социальный капитал, аграрное производство, институции, стимулирование, эффективность.

Рис. 1. Лит. 8.

Інформація про автора

МАЗУР Геннадій Федорович - кандидат економічних наук, доцент, здобувач, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки" (03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

MAZUR Hennadii - Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, researcher, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (03127, Kyiv, Heroiv Oborony str., 10)

МАЗУР Геннадий Федорович - кандидат экономических наук, доцент, соискатель, Национальный научный центр "Институт аграрной экономики" (03127, г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)

